

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	7

BİRİNCİ BÖLÜM

AYHAN BOZFIRAT'IN HAYATI VE ESERLERİ

1.1. Hayatı.....	11
1.2. Eserleri.....	15

İKİNCİ BÖLÜM

AYHAN BOZFIRAT'IN ÖYKÜCÜLÜĞÜ

2.1. İçerik.....	17
2.1.1. Otorite Baskısı.....	18
2.1.2. Hayatın Tekdüzeliği/ Yaşanmamışlık.....	25
2.1.3. Sömürü Düzeninin Eleştirisi.....	28
2.1.4. Yozlaşma.....	30
2.1.5. Geçim Sıkıntısı/Yoksulluk.....	32
2.1.6. Gerçeklerle Yüzleşme Korkusu.....	37
2.1.7. Toplumsal Düzen Eleştirisi.....	37
2.1.8. Yabancılaşma.....	41
2.1.9. Yalnızlık.....	43
2.1.10. İletişimsizlik.....	44
2.1.11. Korku.....	47
2.1.12. Kuşak Çatışması.....	54
2.1.13. Geçmiş Özlemi.....	56
2.1.14. Evlat Özlemi.....	58
2.1.15. Anne Özlemi.....	59
2.1.16. Kadın-Erkek İlişkisi.....	60
2.1.17. Aşk Duygusu.....	62

2.2. Anlatıcı ve Bakış Açısı.....	64
2.2.1. Anlatıcının Kimliği.....	65
2.2.1.1. Birinci Tekil Kişinin Anlatıcı Olduğu Öyküler.....	65
2.2.1.2. Üçüncü Tekil Kişinin Anlatıcı Olduğu Öyküler.....	67
2.2.1.3. Birden Çok Kişinin Anlatıcı Olduğu Öyküler.....	70
2.2.2. Anlatım Konumu.....	71
2.2.2.1. Olimpik (Tanrısal) Bakış Açısı.....	71
2.2.2.2. Gözlemci (Müşahit) Bakış Açısı.....	73
2.2.2.3. Çoğul Bakış Açısı.....	75
2.3. Mekân.....	76
2.3.1. Dış Mekân.....	76
2.3.1.1. Kent.....	77
2.3.1.2. Sokak.....	78
2.3.1.3. Yol.....	80
2.3.1.4. Orman/Park/Bahçe.....	81
2.3.1.5. İstasyon.....	81
2.3.2. İç Mekân.....	82
2.3.2.1. Ev.....	82
2.3.2.2. Kahvehane.....	84
2.3.2.3. Meyhane.....	85
2.3.2.4. Lokanta.....	85
2.3.2.5. Terzi Dükkânı.....	86
2.3.2.6. Tren/Otobüs.....	86
2.4. Zaman.....	86
2.4.1. Zamanın Kurgulanması.....	87
2.4.1.1. Kronolojik Öyküler.....	87
2.4.1.2. Akronik Öyküler.....	89
2.5. Kişiler.....	94
2.5.1. Cinsiyetlerine Göre Kişiler.....	97

2.5.1.1. Kadınlar.....	97
2.5.1.2. Erkekler.....	99
2.5.1.3. Çocuklar.....	100
2.5.2. Sosyo-Ekonomik Yapılarına Göre Kişiler.....	102
2.5.2.1. Dar Gelirliler.....	102
2.5.2.2. Orta Halliler.....	105
2.5.2.3. Zenginler.....	106
2.5.3. Psikolojik Durumlarına Göre Kişiler.....	107
2.5.3.1. Karamsar Tipler.....	107
2.5.3.2. Hayatı Dıştan Seyredenler.....	109
2.5.3.3. Geçmişe Takılıp Kalanlar.....	109
2.5.3.4. Umudunu Yitirmeyenler.....	109
2.5.3.5. Kaderlerine Boyun Eğenler.....	111
2.6. Anlatım Teknikleri.....	112
2.6.1. Anlatma/Gösterme.....	112
2.6.2. Leitmotiv.....	113
2.6.3. Diyalog.....	115
2.6.4. İç Diyalog.....	117
2.6.5. İç Çözümleme.....	118
2.6.6. İç Monolog.....	120
2.6.7. Bilinç Akışı.....	122
2.7. Dil ve Üslup.....	123
2.7.1. Şiirsel İfadeler.....	123
2.7.2. İkilemeler.....	125
2.7.3. Argo.....	127
2.7.4. Hiciv/Mizah Üslubu.....	129
2.7.5. Kısa Cümleler.....	133
2.7.6. Devrik Cümleler.....	135
2.7.7. Eksiltili Cümleler.....	136
SONUÇ	139
KAYNAKLAR	145

ÖN SÖZ

1970'li yıllar Türk öykücülüğünde kadın yazar sayısında belirgin bir biçimde artışın göze çarptığı bir dönemdir. Adalet Ağaoğlu, Leyla Erbil, Nezihe Meriç, Sevim Burak, Ayhan Bozırat, Nazlı Eray, Ayşe Kilimci, Selçuk Baran, Aysel Özakın, Tezer Özlü, Yıldız İncesu, İnci Aral, Sevinç Çokum gibi isimler, bu dönemde yazdıklarıyla öykü birikimimize önemli katkılarda bulunurlar. Onlarla birlikte öykümüz farklı bir ses ve renklilik kazanmış olur. Kadın yazarların sayısındaki bu artış, öykücülüğümüz açısından hem bir kazanç hem de farklı yaklaşımlar noktasında bir zenginlik olarak değerlendirilebilir.

Bu dönemin unutulmuş, hakkında fazlaca söz söylenmemiş önemli isimlerinden birisidir Ayhan Bozırat. Bu tutumun arkasında politik bir tavrın olduğu, öyküleri üzerine değerlendirme yazıları kaleme alan kimi araştırmacılar tarafından da ifade edilir. Ayhan Bozırat, politik bir dönemde eserlerini kaleme almasına rağmen yazdıklarında politik-ideolojik bir tutumu öne çıkarmaz. Yazar, öyküleriyle okuyarlarda büyük bir dil zevki uyandırmasına rağmen akademik çevrelerin dikkatini çekmemiştir. Ayhan Bozırat'ın yazarlığını konu alan çalışmalar, Onur Aykaç tarafından hazırlanan *Ayhan Bozırat'ın Hayatı, Sanatı ve Eserleri* adlı yüksek lisans çalışmasından ibarettir. Bu araştırmada yer alan ve yazarın kızı Sırma Köksal ile yapılan görüşmeden oluşan söyleşi metni, özellikle çalışmamızın *Hayatı ve Eserleri* bölümüne önemli ölçüde kaynaklık etti.

Türk toplumunun sancılı süreçlerden geçtiği 1970-1980 arası dönemde, ilk öyküsünden itibaren az sayıdaki öyküsüyle belli bir düzeyi yakalamayı başarmış olan Bozırat, öykülerinde ağırlıklı olarak baskı altına alınmış, hareket alanları kısıtlanmış bireylerin ıstıraplarına dikkat çeker. Bu çalışmada kendine özgü çizgisiyle adından söz ettiren Ayhan Bozırat'ın öyküleri incelemeye tabi tutulmuştur. Yazarın eserlerinin daha önce akademik bir dikkatle incelenmemiş olması, bu çalışmanın yapılması fikrini doğurdu. Çalışmada yazarın toplam otuz dört öyküyü içeren üç öykü kitabının bir araya getirilmesinden oluşan *Bütün Hikâyeleri* (Oğlak Yayınları, İstanbul, 1999) adıyla yayımlanan eser dikkate alındı.

Bu çalışma Sonuç ve Kaynaklar bölümleri dışında iki bölümden oluşmaktadır. Birinci Bölüm'de "Ayhan Bozırat'ın Hayatı ve Eserleri" başlığı altında yazarın hayatı ve eserlerine dair değerlendirmelere yer verilmiştir.

İkinci Bölüm'de "Ayhan Bozırat'ın Öykücülüğü" altı alt bölümde ele alınmıştır. Bu bölümde yazarın öyküleri, öncelikle içerik açısından değerlendirilmiştir. Bu alt bölümde öne çıkan temalar, yoğunluk sırasına göre tasnif edilmiş ve on dört başlık altında incelenmiştir.

İkinci alt bölümde, yazarın öykülerindeki anlatıcı ve bakış açısı sorunu üzerinde durulmuştur. Anlatıcı ve bakış açısı, "Anlatıcının Kimliği" ve "Anlatım Konumu" olmak üzere iki başlık altında incelenmiştir.

Üçüncü alt bölümde yazarın, öykülerindeki mekân unsurları üzerinde durulmuştur. Öykülerdeki mekânın kurgulanma biçimleri ele alındıktan sonra, "İç Mekân" ve "Dış Mekân" kullanımları irdelenmiştir.

Dördüncü alt bölümde öykülerdeki zaman problemi üzerinde durulmuştur. Bu bölümde zamanın kurgulanma bi-

çimi, “Kronolojik Öyküler” ve “Akronik Öyküler” olmak üzere iki başlık altında değerlendirilmiştir.

Beşinci alt bölümde, öykünün kişi kadrosu ele alınıp incelenmiştir. Kişiler; cinsiyetlerine, sosyo-ekonomik yapılarına ve psikolojik durumlarına göre sınıflandırılmak suretiyle ele alınmıştır.

Altıncı alt bölümde, öykülerde kullanılan anlatım teknikleri üzerinde durulmuştur. Bu teknikler; “Anlatma-Gösterme”, “Leitmotiv”, “Diyalog”, “İç Diyalog”, “İç Çözümleme”, “İç Monolog” ve “Bilinç Akımı” başlıkları adı altında ele alınıp incelenmiştir.

Yedinci ve son bölümde ise öyküler dil ve üslup özellikleri açısından irdelenmiştir. “Şiirsel İfadeler”, “Mizah-Hiciv Üslubu”, “Yinelemeler”, “Kısa Cümleler”, “Devrik Cümleler”, “Eksilteli Cümleler”, “Deyimler ve Atasözleri” ve “Argo İfadeler” gibi başlıklar altında yazarın tercih ettiği dil ve üsluba dair unsurlar değerlendirilmiştir.

“Sonuç” bölümünde, Ayhan Bozfirat’ın öykücülüğü, elde edilen bulgular ışığında değerlendirilmiştir. “Kaynaklar” bölümünde ise, çalışmada yararlanılan eserler, alfabetik olarak dizilmiştir.

Bu çalışmanın her aşamasında pek çok insanın emeği bulunmaktadır. Başta, akademik hayatta kendisinden çok şey öğrendiğim ve varlığını her zaman yanımda hissettiğim değerli hocam Prof. Dr. Ramazan Kaplan’a, desteğini hiçbir zaman benden esirgemeyen sevgili dostum Doç. Dr. Selma BAŞ’a, kitabın hazırlanmasında yardımlarını gördüğüm kardeşim Yrd. Doç. Dr. Sevda Özen Eratalay’a ve Yrd. Doç. Dr. Süleyman Eratalay’a, çalışmanın yazım aşamasında benimle birlikte gecesini gündüzüne katan sevgili öğrencim Adnan Kok’a, bazı makalelere ulaşmamda eme-

ği geçen öğrencim Hüseyin Altın'a ve Yasin Karadaban'a; ayrıca anlayış ve yardımlarından dolayı Necla Yavuz ve *Grafiker Yayınları*'nın diğer çalışanlarına da teşekkür ederim. Özellikle de akademik hayatın sıkıntılarını benimle paylaşarak bana sıcak bir aile ortamı sunan eşim Özlem Zorkul'a ve çocuklarım M. Furkan, E. Kağan ve Azra'ya minnet borçluyum.

Dr. Tahir Zorkul
Van 2015